

Počíná se o velikém pobití.

[*Záboj, Slavoj a Luděk*]

S črna lesa vystupuje skála,
na skálu vystúpi silný Záboj,
obzíra krajiny na vsě strany;
zamúti se ot krajin ote vsěch
5 i zastena pláčem holubíným.
Sědě dlúho i dlúho se mútě,
i vzchopi se vzhóru jako jelen,
dolóv lesem, lesem dlúhopustým,
bystro spěcháše ot muže k muži,
10 ot silna k silnu po vsickéj vlasti.
Krátká slova ke všem skryto řeče,
pokloni se bohóm, otsud k druhu spěcha.
I minu den prvý, i minu den vterý,
i kdaž za třetiem luna v noci bieše,
15 sněchu se mužie sěmo v les črn.
K něm zdě Záboj, otvede je v úval,
v ponížený úval hlubokého lesa.
Stúpi Záboj najnížeje dolóv,
vze varyto zvučno:
20 „Mužie bratrských srdce
i jiskrených zrakóv!
vám pěju najníží zdola piesň.
Ide z srdce mého,
z srdce najnížeje
25 pohrúžena v hori.
Otčík zajide k otcém,

Záboj, Slavoj a Luděk

S černa lesa vystupuje skála,
na skálu vystoupil silný Záboj,
obzírá krajiny na vsě strany;
zarmoutil se od krajin ode vsěch
5 i zastonal pláčem holubíným.
Seděl dlouho i dlouho se rmoutil,
i vzchopil se vzhůru jako jelen,
dolů lesem, lesem dluhopustým,
bystře pospíchal od muže k muži,
10 od silna k silnu po celé vlasti.
Krátká slova ke všem skrytě řekl,
poklonil se bohům, odsud k druhu spěchal.
I minul den první, i minul den druhý,
i když za třetím luna v noci byla,
15 sněli se muži semo v les čern.
K nim zde Záboj, odvede je v ouval,
v ponížený ouval hlubokého lesa.
Stoupil Záboj nejnižeji dolů,
vzal varyto zvučno.
20 „Muži bratrských srdcí
i jiskrených zraků!
vám pěji nejniže z dola píseň.
I jde z srdce mého,
z srdce nejnižeji
25 pohřížena v hoři.
Otec zašel k otcům,

- ostavi v dědině dietky svoje
i svoje lubice
i neřeče nikomu:
30 ‚Baťo, ty mluvi k něm
oteckými slovy!‘
I přijde cuzí
usilno v dědinu
i cuzími slovy zapovída.
35 I kak sě zdě v cuzěj vlasti
ot jutra po večer,
tako bieše zdieti
dietkám i ženám.
I jedínú družu nám imieti
40 po púti vsiej z Vesny po Moranu.
I vyhánie z hájév vsě krahuje;
i kací bozi v cuzěj vlasti,
takým sě klaněti zdě
i im oběcati obět.
45 I nesměchu sě bítí
v čelo před bohy
ni v súmrky jim dávati jěsti.
Kamo otčík dáváše krmě bohóm,
kamo k něm hlásat chodíváše,
50 posěkachu vsě drva
i rozhrušichu vsě bohy.“
„Aj ty Záboju, ty pěješ srdce k srdcu
piesňu z středa hoře jako Lumír,
ký slovy i pěniem bieše pohýbal
55 Vyšehrad i vsě vlasti;
tako ty mě i vsju bratř.
Pěnce dobra milujú bozi.
Pěj, tobě ot nich dáno
v srdce proti[v] vrahóm.“

- ostavil v dědině dítky svoje
i svoje milenky.
I neřekl nikomu:
30 ‚Báťo, ty mluviž k nim
oteckými slovy.‘
I přijde cizí
usilně v dědinu
i cizími slovy zapovídal.
35 I jak se zdí v cizí vlasti
od jitra po večer,
takto bylo dělati
dítkám i ženám;
i jedinou druží nám míti
40 po pouti vší, z Vesny po Moranu.
I vyhání z hájů vsě krahuje;
i jací bozi v cizí vlasti,
takým se klaněti zde
i jim oběcati obět.
45 I nesměli se bítí
v čelo před bohy
ni v soumraky jim dávati jísti.
Kamo otec dával krmě bohům,
kamo k nim hlásat chodíval,
50 posekali vsě dřeva
i rozrušili vsě bohy.“
„Aj ty Záboji, ty pěješ srdce k srdci,
píseň z středu hoře jako Lumír,
ký slovy i pěním byl pohýbal
55 Vyšehrad i vsě vlasti;
takto ty mě, i vši bratř.
Zpěvce dobrého milují bohové!
pěj, tobě od nich dáno
v srdce proti vrahům.“

- 60 Zře Záboj na Slavojeva
zapolena zraky
i pěniem dále srdce jímáše:
„Dva syny, její hlasy
přecházesta v muska,
65 vycházievasta v les;
tamo mečem i mlatem
i oščepem učista paži,
tamo pokrysta
i vracesta sě rozkošém.
70 Kehdy paže její bieše dorostla
i její umy proti[v] vrahóm,
i dorostachu druží bratřieci:
aj ta vsi vyrazichu vz vrahy,
i by krutost jich búřúce nebe
75 i v dědiny vrátíše sě byvšie blahost.“
Aj, skočichu vsici v dól k Záboju
i tiščechu jej v přesilna paži
i s prsú na prsi vsi kladechu ruce,
věhlasno dávachu slova k slovóm.
80 I přicházéše noc před jutro,
aj vystúpichu z úvala rózno,
vezdě ke všem dřevóm,
ke všem stranám brachu sě lesem.
I minu den i minu den vterý,
85 i po třetiem dni, kehdy sě zatemníše noc,
bra sě Záboj v les,
lesem za Zábojem sbory;
i bra sě Slavoj v les,
lesem za Slavojem sbory.
90 Vsja k jmě vieru k vojevodě,
vsja k srdce úporno králu,
vsja k zbraň bystru na král[e].

- 60 Zřel Záboj na Slavojevy
zapáleny zraky,
i pěním dále srdce jímál:
„Dva syny, jejichž hlasy
přecházely v mužské,
65 vycházivali v les,
tamo mečem i mlatem
i oštěpem učili paže,
tamo pokryli se
i vraceli se rozkošem.
70 A když paže jejich byly dorostly,
i jejich umy proti vrahům,
i dorostali druží bratřící.
Aj tu všickni vyrazili na vrahy,
byla krutost jich bouřící nebe,
75 i v dědiny vrátila se byvší blahost.“
Aj skočili všichni v důl k Záboji
i tiskli jej v přesilné paže
i s prsou na prsy všichni kladli ruce,
moudře si dávali slova k slovům.
80 I přicházela noc před jitro,
aj vystoupili z oudolí různě,
všude ke všem dřevům,
ke všem stranám brali se lesem.
I minul den i minul den druhý
85 i po třetím dni, když se zatemnila noc,
bral se Záboj v les;
lesem za Zábojem sbory.
I bral se Slavoj v les,
lesem za Slavojem sbory.
90 Každý měl víru k vévodovi
a srdce uporno králi,
každý zbraň bystrou na krále.

- „Aj, Slavoji bratře,
tamo k modru vrchu!
95 Vrch ten po vsěch po krajinách,
tamo zaměřímy chody!
Ot vrcha k ranému slun[ci],
tamo les temen,
tamo si podámy ruce.
100 Nynie beř sě lisími skoky
i jáz tako pójdu tudy.“
„Aj Záboji bratře,
čemu naše braň jmá tepruv
ot vrcha soptati krutost?
105 Otsavad búrmy protiv králevým vrahóm!“
„Slavoji bratře!
Kdaž hada potřieti chceši,
na hlavu najjistějé.
Tamo hlava jeho.“
110 Rostúpi sě mustvo lesem,
rostúpi sě v pravo, v levo;
tudy taže Zábojevým slovem,
onamo slovem prudka Slavoje,
hlubinami lesów k modru vrchu.
115 I kehdy bieše pět sluncí,
podasta si přesilně ruce,
i pozřesta lisíma zrakoma
na královy voje.
„Sraziti nám drbí Luděk voje,
120 voje své pod jednu ránu!“
„Aj Luděče, ty si parob
na paroby krále!
Ty rci svému ukrutníku,
že dýmем jest nám velenie jeho.“
125 I rozlúti sě Luděk,
ručiem hlasem svola své voje.

- „Aj Slavoji bratře!
tam k modrému vrchu,
95 vrch ten po vsěch po krajinách,
tam zaměříme chody;
od vrcha k rannému slunci,
tam jest les temen;
tamo si podáme ruce.
100 Nyní ber se liščími kroky
i já také pójdu tudy.“
„Aj Záboji bratře!
čemu naše zbraň má teprv
od vrcha soptati krutost,
105 odsud buřme proti královým vrahům.“
„Slavoji bratře!
když ty hada potřítí chceš,
na hlavu nejjistěji,
tam jest hlava jeho!“
110 Rozstoupí se množství lesem,
rozstoupí se vpravo, vlevo.
Tudy táhne Zábojovým slovem,
onam slovem prudkého Slavoje,
hlubinami lesů, k modru vrchu.
115 I kehdy bylo pět sluncí,
podali si přesilné ruce
i pohledli liščíma očima
na králova vojska.
„Sraziti nám musí Luděk vojska,
120 vojska svá pod jednu ránu.“
„Aj Luděku ty jsi otrok
na otroky krále!
Ty rci svému ukrutníku,
že dýmем jest nám velení jeho.“
125 I rozlítíl se Luděk,
rychlým hlasem svolal svá vojska,

Shabge

- Podnebesie bě plno osvěty
 ot slunce, v osvětě plno blska
 z králevých vojév.
- 130 Hotovi vsici nohu v krok
 i ruku v braň Luděkova-dle slova.
 „Aj Slavoji bratře,
 tudy spej lišími skoky;
 jáz pójdu v stříecu jim v čelo.“
- 135 I vyrazi Záboj v před jako krupobitie,
 i vyrazi Slavoj v bok jim jako krupobitie.
 „Aj, bratře, ti se nám krušichu bohy,
 ti se nám kácechu dřeva
 i plašichu krahuje z lesów.
- 140 Bozi nám vícestvie dajú!“
 Aj prudkost vyrazi Luděkem
 z četných vrahów protiv Záboju.
 I vyrazi Záboj. Hořúciema očima v Luděk
 zlobivo mieři. Dub protiv dubu
- 145 zřieti ze vsého lesa:
 Záboj hna protiv Luděku
 nade vsě voje.
 Luděk uderi silným mečem,
 přetě třie kóže v štítě.
- 150 I uderi Záboj mlatem,
 otkoči hbitý Luděk,
 v dřevo vrazi mlat
 i skotí se dřevo na voj
 i třiedeset jich otide k otcém.
- 155 I zlúti se Luděk:
 „Aj, ty zhovadilý,
 ty veliká potvoro hadów,
 mečem se potýkaj se mnú!“
 I máše Záboj mečem,
- 160 kus štíta vrahu otrazi.

- podnebesí bylo plno osvěty
 od slunce, v osvětě plno blesku
 z králových vojsk.
- 130 Hotovi všickni nohou v krok
 i rukou v zbraň, dle Luděkova slova.
 „Aj Slavoji bratře!
 tudy spěj liščími skoky,
 já půjdu proti nim v čelo.“
- 135 I vyrazil Záboj v před jako krupobití
 i vyrazil Slavoj v bok jim jako krupobití.
 „Aj bratře, ti zde nám drtili bohy,
 ti zde nám káceli dřeva
 i plašili krahuje z lesů.
- 140 Bozi nám vítězství dají!“
 Aj prudkost vyrazí Luděkem
 z četných vrahů proti Záboji.
 I vyrazil Záboj s hořícíma očima v Luděka,
 měří dub proti dubu,
- 145 viděti z celého lesa.
 Záboj hnal proti Luděku
 nade vsě vojska.
 Luděk udeřil silným mečem,
 přeťal tři kůže v štítu.
- 150 I udeřil Záboj mlatem,
 odskočil hbitý Luděk,
 v dřevo vrazil mlat;
 i skotí se dřevo na vojsko
 i třicet jich odejde k otcům.
- 155 I zlítíl se Luděk:
 „Aj ty zhovadilý!
 ty veliká potvoro hadů,
 mečem se potýkej se mnou.“
 I máchl Záboj mečem,
- 160 kus štítu vrahu odrazil.

I tasi Luděk [meč],
 meč se smeče po koženě ščítě.
 I zapolesta se oba k ranám,
 ranami vsě po sobě stesasta,
 165 i vsě kolem zbrocesta krv'ú,
 i krv'ú zbrocechu je mužie
 kolkol jejú vezdě v přelútěj seči.
 Slunce přeide poledne
 i ot poledne juž na pól k večeru;
 170 i váleno ješče, ni sěmo ni tamo ustúpeno,
 i váleno zdě i váleno tamo ot Slavoje.
 „Aj ty vraže, bēs v tě,
 čemu ty nášu krev piješi!“
 I chopi Záboj svůj mlat,
 175 i otkoči Luděk.
 Napřeže mlat Záboj výš vzhóru
 i vrže po vraze.
 Letě mlat, roskoči se ščit,
 za ščítěm se roskočista Luděkova prsi.
 180 I uleče se duše těžka mlata
 i mlat i dušu vyrazi
 i zanesē pět siehóv u vojsku.
 Strach vrahóm vyrazi z hrdl skřecky:
 radost vzevzně z úst vojnóv Zábojevých,
 185 i zajiskři z radostnú zrakú.
 „Aj, bratřie, bozi ny vícestviem dařichu.
 Rostúpi se vás jeden hluk v pravo i v levo!
 Ze vsěch údolí sěmo svedte koně,
 koni řechci vešken ten les!“
 190 „Zá[b]oji bratře, ty udatý lve;
 neupúščeť búřit u vrahy!“
 Aj ta otvrže Záboj ščit
 i v ruce mlatem i v druhéj mečem,
 tako i v přič proráže dráhy u vrazěch.

I tasil Luděk meč,
 meč se smekl po koženém štítu.
 I zapálili se oba k ranám,
 ranami vsě po sobě stesali,
 165 i vsě kolem zbrotili krví;
 i krví zbrotili je muží
 vůkol nich vsudy v přelíté seči.
 Slunce přejde poledne
 i od poledne již na půl k večeru,
 170 i váleno ještě; ni sem, ni tam ustoupeno,
 i váleno zde, i váleno tam od Slavoje.
 „Aj ty vrahu, Bēs v tě!
 čemu ty naši krev piješi?“
 I chopil Záboj svůj mlat,
 175 i odskočil Luděk;
 napřáhl mlat Záboj vejš vzhůru
 i vrhl po vrahu.
 Letěl mlat, rozskočil se štít,
 za štítem se rozskočily Luděkovy prsy.
 180 I ulekla se duše těžka mlata,
 i mlat i duši vyrazil
 i zanesl pět sáhů u vojsko.
 Strach vrahům vyrazil z hrdel škřecky,
 radost zevzněla z ust vojska Zábojova,
 185 i zajiskřila z radostných zraků.
 „Aj bratři, bozi nás vítězstvím dařili!
 Rozstoupí se nás jeden hluk vpravo i vlevo;
 ze vsěch oudolí sem svedte koně,
 koňmi řehci vešken les.“
 190 „Záboji bratře, ty udatý lve!
 neupouštěj bouřiti vrahy.“
 Aj tu odvrhl Záboj štít,
 i v ruce mlatem i v druhé mečem,
 takto i v přič prorážel drahý vrahů.

- 195 I by úpěti vrahóm i by ustúpati vrahóm.
 Třas je hnáše z bojiště.
 Strach z hrdl jich vyráže skřeky.
 Koni řehce vešken [...] les.
 „Vzhóru na koně, s koni za vrahy
 200 přese vše vlasti!
 Ručí konie neste
 v patách za nimi našu krutost!“
 I vzkočichu hluci vz ručie koně,
 i skok na skok po vrazích se hnachu,
 205 ránu na ránu soptichu krutú krutost.
 I míjechu rovně i hory i lesy,
 v pravo i v levo vše ubieha vzad.
 Hučie divá řeka,
 vlna za vlnú se válé;
 210 hučechu vsi vojí, skok na skok
 vše se hnáše přes búřúcú řeku.
 Vody uchvátichu mnostvie cuzích
 i přenesechu své zvesty na druhý břech.
 I po krajinách vezdě v šíř i v šíř
 215 lútý ostříž [r]ozepě svoje křiedle dlúžě,
 bystro léta za ptactvem.
 Zábojevi vojí rozehnachu se v šíř,
 vezdě po vlastech
 hnachu lúto po vrazích;
 220 vezdě srážechu je i stúpachu koni.
 Nocú pod lunú za nimi lúto,
 dnem pod sluncem za nimi lúto,
 i opěty temnú nocú
 i po noci šedým jutrem.
 225 Hučie divá řeka,
 vlnu za vlnú se válé;
 hučechu vsi vojí, skok na skok
 vše se hnáše přes búřúcú řeku.

- 195 Bylo upěti vrahům, bylo ustoupati vrahům,
 Třas je honil z bojiště,
 strach z hrdel jich vyrážel škřeky;
 koňmi řehce vešken les.
 „Vzhůru na koně, s koňmi za vrahy
 200 přese vše vlasti,
 rychlí koni, neste
 v patách za nimi naši krutost!“
 I vzskočili hlukové na rychlé koně
 i skok na skok po vrazích se hnali,
 205 ránu na ránu soptily krutou krutost:
 i míjely rovně i hory i lesy,
 vpravo i vlevo vše ubíhá vzad.
 Hučí divá řeka,
 vlna za vlnou se valí,
 210 hučela vše vojska skok na skok,
 vše se hnalo přes bouřící řeku;
 vody uchvátily množství cizích,
 i přenesly své známé na druhý břeh.
 I po krajinách všudy v šíř i v šíř
 215 lýtý ostříž rozepjal svoje křídla dlouhá,
 bystře létá za ptactvem.
 Zábojova vojska rozehnala se v šíř
 všudy po vlastech,
 hnala lúto po vrazích;
 220 všudy srazila je i ztupala koňmi.
 Nocí pod lunou za nimi lítě,
 dnem pod sluncem za nimi lítě
 i opěty temnou nocí
 i po noci šedým jitrem.
 225 Hučí divá řeka,
 vlna za vlnou se valí;
 hučela vše vojska skok na skok,
 vše se hnalo přes bouřící řeku;

- 230 Vody uchvátichu mnoštvie cuzích,
i přenesechu své zvěsty na druhý břech.
„Tamo k šedým horám,
tamo dobúří naše pomsta.“
„Aj Záboji bratře,
juž nám nedaleko hory,
235 a juž hlúček vrahóv,
i ti žalostivo prosie.“
„Vratno krajinú tudy ty, jáz tudy,
vyhubit vsě králevo!“
Viatr búří přes vlasti,
240 vojsky búrie přes vlasti,
v pravo i v levo,
vezdě širú silú vojsky
v radostném hluce.
„Aj bratře, aj šerý vrch,
245 bozi ny tamo vícestviem dařili!
Tamo i v[i]ele duš těká
sěmo tamo po dřevach.
Jich bojé sě ptactvo i plachý zvěř,
jedna sovy nebojá sě.
250 Tamo k vrchu pohřebat mrch
i dat pokrm bohovóm,
i tamo bohóm spásám
dat mnoštvie obětí
a jim hlásat milých slov
255 i jim oružie pobitých vrahóv.“

- 230 vody uchvátily množství cizích,
i přenesly své zvěsty na druhý břeh.
„Tamo k šedým horám,
tamo dobouří naše pomsta!“
„Aj Záboji bratře!
již nám nedaleko hory,
235 a již hlouček vrahů,
i ti žalostivě prosí.“
„Zpátky krajinami, tudy ty, já tudy
vyhubit vše královo.“
Vítr bouří přes vlasti,
240 vojsky bouří přes vlasti,
přes vlasti vpravo i vlevo,
všudy šírou sílu vojsky
v radostném hluku.
„Aj bratří, aj šerý vrch!
245 bohové nás tam vítězstvím dařili,
tam i mnoho duší těká
semo tamo po dřevach;
jich bojí se ptactvo i plachá zvěř,
jedno sovy nebojí se.
250 Tamo k vrchu pohřebat mrch
i dat pokrm bohovům,
i tamo bohům spasám
dat množství obětí
a jim hlásat milých slov
255 i jim zbraně pobitých vrahů!“